

16. Державні фінанси: Навч. посібник / Базилевич В.Д., Баластрик Л.О.; За заг. ред. В.Д. Базилевича – К.: Атіка, 2004. – 368 с.
17. Балабанов И.Т. Финансовый менеджмент: Учебник. – М.: Финансы и статистика, 1994. – 224 с.
18. Финансы / В.М.Родионова, Ю.Я. Вавилов, Л.И. Гончаренко и др. Под ред. В.М. Родионовой. – М.: Финансы и статистика, 1995. – 432 с.

19. Финансы. Денежное обращение. Кредит: Учебник для вузов / Под ред. Л.А. Дробозиной. – М.: Финансы, ЮНИТИ, 1997. – 479 с.
20. Пермякова Н.С. Совершенствование финансового механизма в крупных корпорациях. Автореф. к.э.н. Иркутск, 2000. – 19 с.
21. Ковалюк О.М. Финансовий механізм організації економіки України (проблеми теорії і практики). Монографія. – Львів: Видавничий центр Львівського національного університету імені Івана Франка. – 2002. – 396 с.

А.В. ЦИГАНЮК,

к.е.н., с.н.с., заввідділом бюджетних видатків соціальної сфери та економічного розвитку

Напрями підвищення конкурентоспроможності продукції молокопереробних підприємств

Визначено основні проблеми розвитку молокопереробних підприємств та запропоновано концептуальні засади формування конкурентної стратегії молокопереробної промисловості як складової формування конкурентоспроможності України. Визначено пріоритетні напрями подолання спаду виробництва молокопереробних підприємств шляхом ліквідації критичних відставань у розвитку та закладення основ до нарощування конкурентних переваг у перспективі.

Ключові слова: конкурентоспроможність, молокопереробна галузь, підприємства, напрями розвиток, ефективність.

А.В. ЦИГАНЮК,

к.э.н., с.н.с., заведомо бюджетных расходов социальной сферы и экономического развития

Направления повышения конкурентоспособности продукции молокоперерабатывающих предприятий

Определены основные проблемы развития молокоперерабатывающих предприятий и предложены концептуальные основы формирования конкурентной стратегии молокоперерабатывающей промышленности как составляющей формирования конкурентоспособности Украины. Определены приоритетные направления преодоления спада производства молокоперерабатывающих предприятий путем ликвидации критических отставаний в развитии и заложения основ наращивания конкурентных преимуществ в перспективе.

Ключевые слова: конкурентоспособность, молокоперерабатывающая отрасль, предприятия, направления развития, эффективность.

A. TSYHANYUK,

Ph.D., Senior Researcher, Head of Department of budget spending, social sphere and economic development

Production lines increase competitiveness milk business

The main problems of milk processing plants and proposed conceptual principles of forming competitive strategy dairy industry as part of the formation of Ukraine's competitiveness. The priority areas to overcome the recession milk business by eliminating critical gaps in development and laying the foundations to build competitive advantage in the future.

Keywords: competitiveness, dairy industry, enterprise, development trends, efficiency.

Постановка проблеми. На шляху досягнення стійких темпів економічного зростання Україна зіштовхнулася із двома основними проблемами: низькою продуктивністю вітчизняних товаровиробників та неготовністю керівництва всіх ланок управління до проведення рішучих реформ.

Підвищення конкурентоспроможності продукції молокопереробних підприємств має надзвичайно важливе значення як для розвитку аграрного сектора економіки, так і економіки України в цілому. Воно виконує важливу соціально-економічну функцію, а саме: забезпечує суспільство незамінними продуктами харчування; безперервно поповнює оборотні кошти товаровиробників, постачає сировину для інших галузей економіки, згладжує сезонний характер сільськогосподарського виробництва, значно підвищує зайнятість сільського населення. Особливою рисою галузі є те, що вона забезпечує більш вирівняні протягом року надходження продукції, виробничу стабільність і значні грошові кошти і тим самим забезпечує певною мірою продовольчу безпеку та продовольчу незалежність країни.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. На актуальність розробки засад ефективної галузевої агрополітики в контексті продовольчої безпеки як пріоритету агропродовольчої політики вказують численні теоретичні дослідження і узагальнення як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, зокрема С.В. Васильчик, В. П. Галушка, О. І. Гойчук, А.С. Даниленка, Б.М. Данилишина, Д.П. Доманчука, З.І. Ільїної, М.В., С.М. Кваші, П.А. Лайка, І.І. Лукінова, А.С. Лисецького, Л.О. Мармуль, В.В. Маслакова, В.М. Олійника, Б.Й. Пасхавера, Е.Е. Румянцевой, П.Т. Саблука, О.Г. Спекуляка, І.Н. Топіхи, В.О. Точиліна, В.М. Трегобчука, І.Г. Ушачева, А.А. Фесини, М.Й. Хорунжого, Ю.С. Хромова, Л.М. Худолій, С.В. Цюпка, Г.В. Черевка, В.Я. Шевчука, О.М. Шпичака, О.В. Шубравської, В.В. Юрчишина; наукові доробки вчених, які досліджували проблеми національної безпеки, – І.Ф. Бінька, І.Я. Богданова, В.М. Гейця, Я.А. Жаліла, Т.Т. Ковальчука, В.І. Мунтіяна, Г.А. Пастернака-Таранушенка, С.І. Пирожкова, В.К. Сенчагова, В.Т. Шлемка та інших вчених-економістів.

Проблемам ефективного функціонування молокопереробної промисловості України приділяється значна ува-

га у працях В. Янишина [1], С. Харченко [3], О. Маслака [5], А. Бондар [6], Ж. Жигалкевич [6].

Вказані вчені наголошують на необхідності концептуального вироблення і впровадження оцінних критеріїв визначення конкурентних переваг і забезпечення їх використання для економічного зростання.

Метою статті є розробка шляхів та концептуальних засад підвищення конкурентоспроможності продукції молокопереробних підприємств вітчизняної економіки.

Виклад основного матеріалу. Характерною особливістю ринку молока і молочних продуктів є те, що пропозиція, а відповідно і виробничі ресурси, з огляду на особливості сировини, формуються переважно за рахунок власного виробництва. Тобто в продукті галузі, особливо свіжого молока, найповніше проявляється регіоналізм в самозабезпеченні. Це створює необхідність стабілізації і розвитку молочного комплексу кожного регіону.

Основними функціональними завданнями цього підкомплексу, які впливають з концепції продовольчої безпеки, треба вважати:

- забезпечення населення молочними продуктами за доступними цінами і в місцях їх проживання;
- гарантія якості і безпеки споживання молока і молокопродуктів;
- збереження і захист навколишнього середовища в зоні діяльності сільськогосподарських і переробних підприємств, які постачають на ринок молокопродукцію.

Ефективний розвиток молочного виробництва невід'ємно пов'язаний з розвитком всього сільського господарства. В цьому контексті особливо важливим є такі заходи:

- підвищення рівня організації виробництва сільськогосподарської продукції через створення та підтримку функціонування системи сільськогосподарського дорадництва та ринку консультативних послуг в кожному районі;
- впровадження ресурсозберігаючих технологій виробництва;
- раціональне та максимальне використання виробничих потужностей вивільнених в результаті розпакування майна (незадіяного майна та майна, що вивільняється внаслідок ліквідації господарств) через створення та функціонування сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів та комунальних підприємств у селах, де виникла така необхідність;
- стабілізація цін через створення та вдосконалення елементів сучасної ринкової інфраструктури (оптових ринків, торгових домів, бірж, аукціонів, ярмарків) та стимулювання розвитку приватних і приватно-кооперативних підприємств у сфері агросервісу;
- стимулювання розвитку спотового та форвардного ринку на основі розвиненої біржової інфраструктури, удосконалення системи регулювання біржового товарного ринку;
- реалізація загальнодержавних програм розвитку інфраструктури аграрного ринку та відповідних регіональних програм.

Стимулюючим чинником підвищення конкурентоспроможності молочного скотарства та перспективності його розвитку може стати низька мобільність галузі в плані реструктуризації і трансформації, складність зміни спеціалізації та поглиблення концентрації виробництва, оскільки це потребує суттєвих інвестицій, що суперечить низькій інвестиційній привабливості галузі.

Перспективним для ринку молочного є організація гуртового ринку. Створення таких структур вимагає державного втручання принаймні на початковій стадії, зокрема у вигляді патронату,

формування правових основ, форм розрахунку, кредитів і гарантій. Будова ринку на нових засадах вимагає побудови системи ринкової інформації, стандартизації і контролю якості.

Заслугує на увагу така інституція як оптовий дистрибуційний ринок. Такі ринки характерні для провідних країн світу, вони розміщуються поблизу великих міських агломерацій. Завдання їх полягає у пристосуванні товару з огляду величини партії, а також видів упакування до вимог роздрібною торгівлі, закладів громадського харчування та інших оптових покупців продукції. На таких ринках можуть продаватися як вітчизняні, так і імпортовані товари.

З метою створення відповідної організації заготівлі молокопродукції необхідно реалізувати сукупність заходів, серед яких пріоритетними будуть:

1. Розроблення на державному рівні програми підтримки великих господарств, які спеціалізуються на виробництві молока. За даними статистичних обстежень, із загальної кількості – 21594 сільськогосподарських підприємств (станом на 1 січня 2014 року) – лише 12% утримували поголів'я корів від 200 до 499 голів, 2% – від 500 до 999 голів і лише 0,2% – понад 1000 голів. Втрачений за роки реформування «ефект концентрації» негативно позначився як на ефективності галузі молочного скотарства, так через звуження або ліквідацію сировинних зон на функціонуванні молокопереробних підприємств.

2. Підтримка створення і функціонування виробничо-маркетингових груп. Раціональні дистрибуційні рішення на рівні первинної заготівлі безпосередньо пов'язані з вищим рівнем концентрації сільськогосподарського виробництва, що в найближчій перспективі не реально. Тому потрібно розвивати горизонтальну інтеграцію сільськогосподарських виробників, створення таких форм, які б дозволили виконувати функції заготівлі, переробки (насамперед первинної), вторинної і роздрібною торгівлі. Такі організації у світовій практиці називають виробничо-маркетинговими групами.

Існують різні типи груп залежно від форми організації, функцій, які вони виконують, або видів діяльності.

Головні їх завдання полягають:

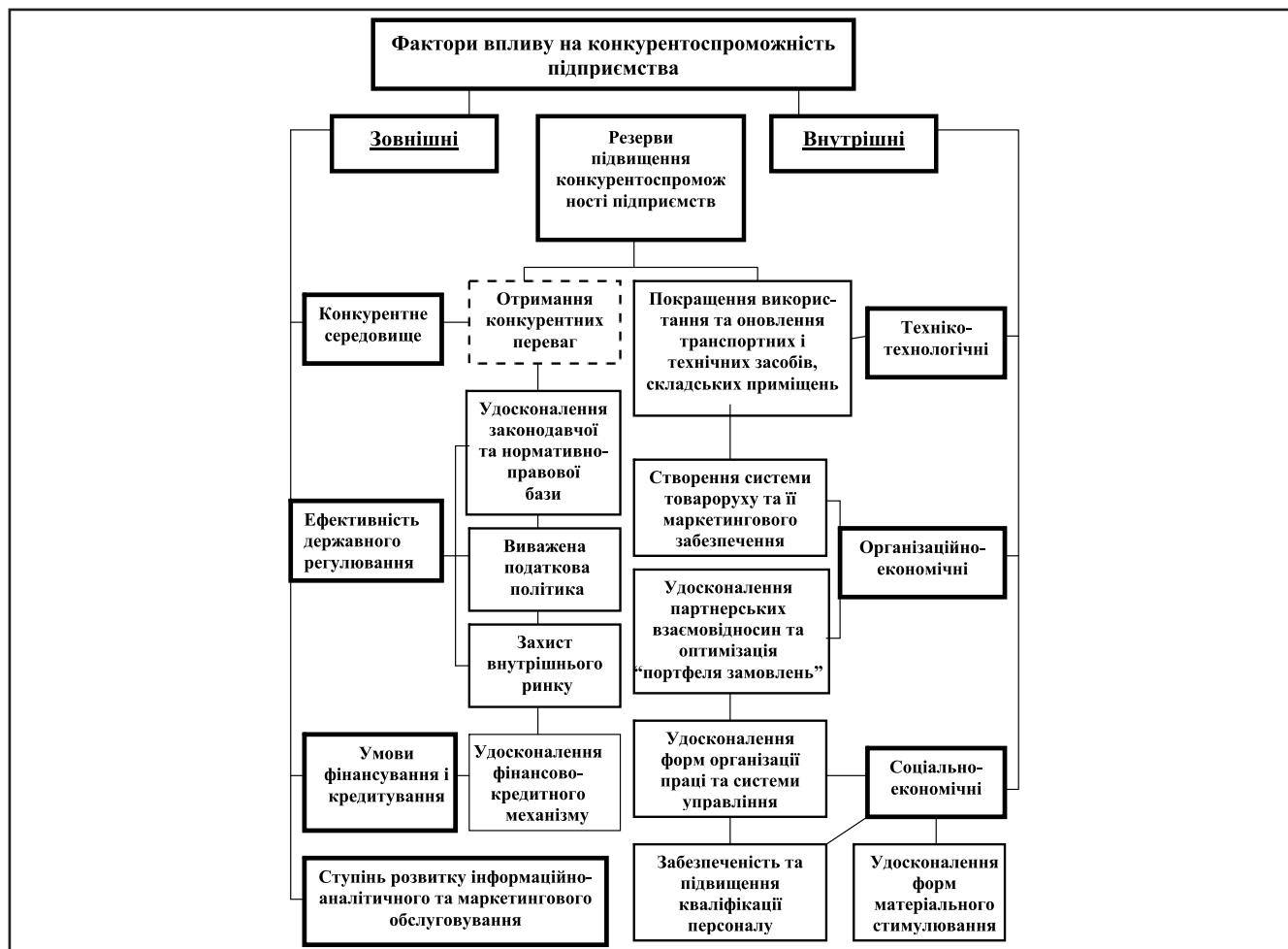
- концентрація пропозиції сільськогосподарської продукції, що посилює позицію виробників стосовно подальших ланок каналів заготівлі;
- створення великих одноразових партій продукції;
- впровадження якісних стандартів, що сприяє поліпшенню якості виробленої сільськогосподарської продукції;
- здійснення активної торговельної діяльності;
- концентрація попиту на засоби виробництва (машини й обладнання, насіння, добрива тощо), що забезпечує можливість пошуку кращих умов їх закупівлі.

Такі групи мають значно кращі фінансові результати порівняно з окремими господарствами, оскільки завдяки концентрації продукції можна диктувати умови продажу, передусім встановлювати ціни, проводити цілеспрямовану торговельну і виробничу діяльність.

На рисунку схематично зображено основні фактори впливу і резерви підвищення конкурентоспроможності діяльності підприємств молокопереробної промисловості.

Ці заходи можуть бути доповнені й іншими, зокрема:

- розробленням програми, пов'язаної з частковим фінансуванням торговельних фірм (які діють переважно на роздрібному рівні), організованих виробниками;

Фактори впливу і резерви підвищення конкурентоспроможності діяльності підприємств молокопереробної промисловості
Розробка автора.

- опрацюванням програми, пов'язаної з реалізацією державної системи ринкової інформації;
- розробленням програм для сільськогосподарських виробників у галузі годівлі тварин та економічних знань;
- опрацюванням програми допомоги при впровадженні системи якості в переробних підприємствах;
- допомогою у формуванні провідних вітчизняних марок молочних товарів;
- заохоченням до створення різних організацій і товариств сільськогосподарських виробників і учасників ринку;
- обмеженням впливу державних інституцій лише регулятивними функціями.

Таким чином, заготівля молока має важливе значення в системі постачання продукції молокопродуктової сфери до кінцевого споживача. Така система має розроблятися з урахуванням перспективного розвитку, мати стратегічний характер, враховувати кращі досягнення передових країн світу і вітчизняні реалії.

На основі досвіду високорозвинутих країн можна стверджувати, що в Україні в недалекому майбутньому буде функціонувати значно менша кількість підприємств з переробки і обігу молока. Тому інтеграція каналів дистрибуції дає шанси дальшого функціонування і розвитку. Шанси будуть мати тільки сильні виробничі одиниці, добре організовані. Одним з альтернативних варіантів цього може бути розбудова власної сітки дистрибуції.

У цілому вдосконалення маркетингу молочної продукції на сучасному етапі можна звести до наступного:

- виявлення існуючого і потенційного ринку покупців на продукцію та послуги шляхом комплексного вивчення стану ринку і перспектив його розвитку;
- виготовлення упаковки, вибір спеціальних методів реклами і стимулювання збуту;
- організація методів і форм реалізації продукції;
- розробка відповідної системи цін, перевірка її ефективності та напрямів її вдосконалення;
- управління асортиментом продукції, відповідна координація і управління виробництвом;
- організація дослідної роботи з освоєння виробництва нових видів молокопродукції, які задовольняють запити споживачів;
- формування стратегічних маркетингових планів;
- забезпечення контролю і управління маркетингом.

Найважливіші функції маркетингу агроформувань: вивчення динаміки і стану споживчого ринку; використання даних для прийняття рішень; максимальне пристосування виробництва до вимог ринку; вплив на ринок і споживчий попит шляхом широкого застосування реклами, стимулювання збуту тощо.

Основними проблемами на ринку молока та молочної продукції залишаються:

- низька якість молочної сировини, що, своєю чергою, негативно впливає на виробництво молочної продукції, а це

призводить до проблеми збуту продукції, особливо на зовнішній ринок;

- низька якість технологічного оснащення молокозаводів;
- відсутність стандартів на молочну продукцію, які відповідали б вимогам європейського рівня;
- недостатній захист споживачів молочної продукції від продукції низької якості (з високим вмістом шкідливих речовин для здоров'я людини);
- відсутня державна програма розвитку ринку молока та молокопродукції, яка гарантувала б якість та безпеку харчування молочними продуктами;
- недостатнє бюджетне фінансування формування мережі незалежних лабораторій, селекційних та генетичних розробок, наукових розробок тощо.

Висновки

На основі вищевикладених положень зауважимо, що держава мусить мати довгострокову комплексну програму розвитку молокопереробної промисловості. Нинішній стан вітчизняної економіки не забезпечує здатності держави до стійкого й ефективного економічного розвитку, а сфера виробництва продовольства не відповідає допустимим межам показників та індикаторів продовольчої безпеки. Світова економічна криза засвідчила, що ринкова економіка не має достатньо елементів саморегулювання.

Запропоновані у статті шляхи сприятимуть стабільному зростанню обсягів виробництва й споживання молока та молочних продуктів. А це своєю чергою стимулюватиме розвиток молочного скотарства та молокопереробної промисловості. Безумовно, без підвищення рівня купівельної спроможності населення, належного стимулювання державою виробництва

та споживання молочної продукції в країні національна молокопереробна промисловість, яка виробляє доступні молочні продукти з натуральної та якісної сировини, приречена.

Список використаних джерел

1. Янишин Я.С. Розвиток вітчизняного молочного скотарства в контексті світових тенденцій ринку молока / Я.С. Янишин, Ю.П. Кашуба // Економіка АПК. – 2013. – №4. – С. 82–85.
2. Молочная промышленность. Организация центровывоза молока в системе агропромышленного комплекса СССР. Обзорная информация по основным направлениям развития отрасли. – М., 1980. – 48 с.
3. Харченко С.В. Передумови та економічні аспекти розвитку молокопереробних підприємств України / С.В. Харченко // Ефективна економіка [Електрон. ресурс]. – Електрон. наук. фах. вид. №5, 2011 р. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=573>.
4. Україна: Молочна галузь подалу розвивається [Електрон. ресурс]. – Украинская зерновая ассоциация. – Режим доступу: <http://ugarport.org.ua/novosti/ukraina/ukra-na-molochna-galuz-pomalu-rozvivatsya>
5. Маслак О. Цінова стабільність молочного ринку [Електрон. ресурс] / О. Маслак // Агробізнес сьогодні №21 (268), 2013. – Режим доступу: <http://www.agro-business.com.ua>
6. Бондар А.О. Технологічні інновації як чинник підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств молокопереробної галузі [Електрон. ресурс] / А.О. Бондар, Ж.М. Жигалкевич // Актуальні проблеми економіки і управління: Зб. наук. праць. К.: НТУУ «КПІ». – Вип. 8, 2014. – Режим доступу: <http://probl-economy.kpi.ua>
7. Молокопереробну промисловість врятує сільгоспкооперація [Електрон. ресурс]. – Аграрний тиждень. Україна. Розділ тваринництво, 2014. – Режим доступу: <http://a7d.com.ua/tvarinnictvo>
8. Офіційний веб-сайт Держкомстату України [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

О.І. АНДРУСЬ,

к. пед. н., доцент кафедри економіки і підприємництва,
Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут»

Обґрунтування організаційно-економічного механізму забезпечення ефективності підприємств аграрно-промислового комплексу України

У роботі обґрунтовано організаційно-економічний механізм забезпечення ефективності аграрно-промислового комплексу України як системи пов'язаних між собою організаційних форм і методів регулювання процесу господарювання з метою одержання конкретних результатів господарської діяльності підприємства АПК. Інституційне забезпечення умов реалізації обґрунтованого організаційно-економічного механізму сприятиме підвищенню ефективності виробництва та реалізації якісної сільськогосподарської продукції, забезпеченню необхідних для розвитку галузі прибутків, створенню стратегічних запасів та, врешті, поступальному розвитку галузі в напрямку перетворення українського АПК у високотехнологічну та конкурентоспроможну галузь світової економіки.

Ключові слова: аграрно-промисловий комплекс України, організаційно-економічний механізм, ефективність господарської діяльності, цілі, функції, принципи, методи, важелі.

А.І. АНДРУСЬ,

к. пед. н., доцент кафедри економіки і підприємництва,
Национальный технический университет Украины «Киевский политехнический институт»

Обоснование организационно-экономического механизма обеспечения эффективности предприятий аграрно-промышленного комплекса Украины

В работе обоснован организационно-экономический механизм обеспечения эффективности аграрно-промышленного комплекса Украины как системы связанных между собой организационных форм и методов регулирования процесса с целью получения конкретных результатов хозяйственной деятельности предприятия АПК. Институциональное обеспече-